

Slovenské interpretačné podoby tvorby V.Sorokina

(Lorková Zuzana a kol., Vladimír Sorokin: Tvorca mnohých tvárí. Interpretačné podoby v slovenskom kultúrnom priestore, Bratislava: Stimul, 2011, 133 s., ISBN 978-80-8127-040-6. Dostupné na internete: http://stella.uniba.sk/texty/ZL_sorokin.pdf)

Irina Dulebová, Filozofická fakulta UK v Bratislave, duleba@chello.sk

Vladimír Sorokin je v súčasnosti známy autor nie len v ruskom ale aj v svetovom kontexte, medzinárodné oceňovaný, uznávaný a prekladaný do viacerých jazykov. O jeho nejednoznačnej, občas šokujúcej, aj keď bez pochyb talentovanej tvorbe sa vedú široké diskusie nielen v literárnej vede a slavistike. Napriek tomu, na Slovensku doposiaľ chýbala ucelená publikácia, približujúca čitateľovi jeho život a dielo. V tomto zmysle môžeme len privítať editorsky počin mladej literárnej vedkyne Z. Lorkovej, ktorej sa podarilo zostaviť zborník podrobne mapujúci „vnímanie osoby a tvorby V. Sorokina v slovenskom a českom kontexte“. Bol to časovo vhodný a užitočný nápad, oceniť pritom treba najmä snahu editorky o komplexne zameraný pohľad na pertraktovanú problematiku, zahŕňajúci všetky doteraz uverejnené na Slovensku práce o Sorokinovi - od základných hesiel o autorovi (V. Kupka, Z. Lorková), cez recenzie (Z. Lorková, L. Mattová, V. Kupka), úvahy (N. Cingerová, I. Dulebová), až po prekladateľské analýzy (L. Mattová, Z. Lorková), alebo rozsiahlejšie odborné štúdie (M. Kusá, Z. Lorková, L. Mattová). Práca je logicky ucelená, podáva informáciu „postupne“ a všestranne, od krátkeho ale výstižného životopisu (V. Kupka, Z. Lorková) a ukážok z textov v preklade a origináli, prechádza k pohľadu na osobitosti tvorby autora, charakterizuje jeho knihy (vydané aj nevydané na Slovensku). Navyše, podrobne sa venuje špecifikám prekladov jeho diel vydaných na Slovensku (*Opričníkov deň, Lad, Srdcia štyroch*, preklad J.Štrassera). Zborník tvorí tematicky široké spektrum textov rozdelených do príslušných kapitol – *Život a tvorba V. Sorokina, Od experimentu k antiutópii, Preklady a analýzy, Recepčia v slovenskom a českom kultúrnom priestore, Návšteva V. Sorokina na Slovensku*.

K úvodným slovám editorky o tom, že „daná príručka je určená primárne pre poslucháčov ruského jazyka a literatúry na slovenských univerzitách, ale osloviť môže aj záujemcov o súčasnú literatúru vo všeobecnosti“ by sa nám žiadalo dodať, že prínosu jej publikácii treba vnímať v širšom kontexte. Je užitočná napríklad aj pre prekladateľské slavistické odbory, ale aj - vzhľadom na dominujúcu v publikácii slovenčinu, - pre všetkých, ktorí študujú literárnu vedu a kulturológiu. Práve Sorokinova tvorba nesie v sebe bohatý odkaz súčasnej (a nielen ruskej) kultúry a literatúry, spočívajúcich v „uvoľňovaní noriem, v detabuizácii mnohých tém, v demokratizácii jazyka a postupnom miznutí tradícií“. Priblížiť čitateľovi Sorokinovu tvorbu znamená zároveň aj ponúknuť mu nový a netradičný uhol pohľadu na ruskú históriu, súčasnosť, na nové znaky ruského kultúrneho archetypu. Slovenský čitateľ si môže obohatiť aj vnímanie rôznych podôb súčasnej ruskej mentality, čo je dosť dôležité, keďže jeho pozornosť bola počas posledných dvadsať rokov obrátená skôr západným smerom. Tragickosť ruských dejín sa prenáša do tragickosti vnímania sveta, čo dobre vystihuje Z. Lorková v článku *Tragédia ruského človeka v tvorbe V. Sorokina*, v ktorom sa zameriava na analýzu zatiaľ nepreložených do slovenčiny diel ako napr. *Rad, Tridsiata Marinina láska, Román*. Z. Lorková píše, že „po prečítaní väčšiny diel V. Sorokina vzniká dojem, že takmer všetci (ak nie všetci) protagonisti sú svojim spôsobom „tragédi“... Tragickosť postáv spočíva v tom, že či už sa ruský človek prispôsobí režimu alebo ho bude odmietať a rebelovať, vždy sa to obráti proti nemu a zákonite dopadne tragicky“. Sorokinov dej je v svojej podstate naozaj tragický, bez ohľadu na to, či sa odohráva v 19. storočí alebo

v socialistickom Rusku, v budúcnosti alebo dokonca v neidentifikovateľnom časopriestore, tragická zložka nesmie chýbať. Aj to je spôsob vnímania sveta zo strany Rusov, ale aj Rusov zo strany okolitého sveta.

Literatúrocentrickosť ako jeden z dôležitých znakov ruskej kultúry sa plne odzrkadľuje v precedentnosti Sorokinových textov, ktoré sú presýtené historickými a kultúrnymi konotáciami a literárnymi reminiscenciami. Je to svet veľmi komplikovaný pre vnímanie neruského recipienta. Analýzy, názory a komentáre Sorokinových textov budú teda slovenskému čitateľovi veľmi nápomocné.

Ponúknuť prvé texty Sorokina preložené do slovenčiny (*Možnosti a Rozlúčka*) súbežné v ruskom origináli a v slovenskom preklade (M. Kusej) bol veľmi dobrý nápad, ktorý by podľa nás mal mať pokračovanie. Bolo by možno vhodné na konci publikácii predložiť čitateľovi napríklad (súbežné po rusky a po slovensky) nekomentované úryvky diel *Opričníkov deň*, *Lad*, *Srdcia štyroch*, ktoré sú predtým už boli podrobne a všestranne analyzované v článkoch. Samozrejme, v rozsahu, ktorý to umožňujú autorské a vydavateľské práva i veľkosť zborníka. Bolo by to prínosom z didaktického hľadiska, študenti translatológie by mohli podľa vzoru analýzy prekladateľských postupov z článkov Z. Lorkovej *Ján Štrasser a jeho preklad diela Opričníkov deň*, *Проблематика перевода произведения Сердца четырех В. Сорокина*, *Preklad nenormatívnej lexiky v románe V. Sorokina Opričníkov deň*, *Český a slovenský opričníkov deň* a L. Mattovej *Sorokinove dramatické texty v preklade J. Štrassera* pokúsiť o vlastnú analýzu prekladu napr. v hladine lexikálnej, morfolologickej, syntaktickej a pod. Tieto štúdie naznačujú mnohé paralely, analýza ktorých, napríklad na hodinách prekladov umeleckého textu, môže poslúžiť pre našich mladých nádejných prekladateľov ako veľká výzva.

Vyjadrujeme presvedčenie, že táto práca predstavuje solídnu východiskovú základňu pre následný výskum v oblasti literárnej rusistiky, a ambície zborníka, o ktorých sa editorka zmieňuje v predslove ako o určitej nádeji poskytnutia tvorivých podnetov, poznatkov a postrehov s možnosťou ich využitia v oblasti vedeckej a didaktickej, boli naplnené.